

Abstract

Classifying text types according to their functions is important in terms of translation teaching and practice. In order to establish communicative equivalence, each text must be translated according to the tradition of the text which serves the same function in the language of translation. From this point on, this work has been carried out in order to demonstrate the importance of text types and the text tradition in development of translation consciousness and awareness. The sample of the study consists of 21 first-year students as translator candidates taking the classes Introduction to Translation and Text Analysis offered by Marmara University Translation and Interpreting (French) Department. Based on the students' background knowledge of D1 and D2, original expressive, informative and operative text types with which the students could be familiar in D3-source language were chosen, and the students were asked to translate these texts according to the text type tradition. The study covers the pre-translation, translation and post-translation process. The obtained data were evaluated by content analysis. As a result of the study, it has been observed that translator candidates have difficulty in translating cultural elements, proper nouns and place names; they have a tendency to use software dictionaries; they try to translate text types according to the text tradition; and therefore they are conscious and aware of text type and text tradition.

Keywords: Translation, Text Type, Text Tradition, Awareness, Communicative Equivalence.

Özet

Metin türlerini işlevlerine göre sınıflandırmak çeviri öğretimi ve uygulama açısından önemlidir. İletişimsel eşdeğerliği kurmak için her metin türünü çeviri dilinde aynı işlevi sağlayan metin geleneğine göre çevirmek gerekir. Bu noktadan hareketle, çeviri bilinci ve farkındalık geliştirmede metin türleri ve metin geleneğinin önemini ortaya koymak için bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örneklemini, Marmara Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü'nde, Çeviriye Giriş ve Metin Çözümlemesi dersini alan 21 kişilik birinci sınıf çevirmen adayı öğrenciler oluşturmuştur. Öğrencilerden D1 ve D2 artalan bilgilerinden hareketle D3 kaynak dilde aşına olabilecekleri özgün anlatımcı, bilgilendirici, işlemsel metin türleri seçilmiş ve kendilerinden metin türü geleneğine göre bu metinleri çevirmeleri istenmiştir. Çalışma çeviri öncesi, çeviri esnası ve çeviri sonrası süreci kapsamaktadır. Elde edilen veriler içerik çözümlemesi yaparak

¹ Bu makale, Bandırma Onyeddi Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde 3-5 Kasım 2017 tarihinde RESSCONGRESS tarafından düzenlenen I. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü, e-mail:aytul.durmaz@marmara.edu.tr

³ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü, e-mail:gulhanim.unsal@marmara.edu.tr

değerlendirmiştir. Çalışmanın sonunda, çevirmen aday öğrencilerin kültürel öğeler, özel adlar ve yer adlarının çevirilerinde zorluk yaşadığı; yazılım sözlüklerini kullanma eğilimleri olduğu; metin geleneğine göre metin türlerini çevirmeye çalıştıkları; dolayısıyla metin türü ve metin geleneğine karşı bilinçlendikleri ve farkındalık oluşturdıkları gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çeviri, Metin Türü, Metin Geleneği, Farkındalık, İletişimsel Eşdeğerlik.

1.GİRİŞ

IV. yy sonunda ünlü Vulgata'nın çevirisini yapan Hieronymus (348-420) çeviri sorununa metin türü açısından bakan ilk çevirmen olarak kabul edilir (Göktürk, 2010: 18). Hieronymus genel olarak dini metinler için, sözcüğü sözcüğüne, diğer metinler için anlam çevirisinin doğru olacağını düşünür. Onun bu düşüncelerini içeren Pammakyus'a Mektup adlı eseri çeviri kuramı tarihinde, metin türüne göre çeviri görüşünün ilk belgesi niteliğindedir. Hieronymus kendi çevirmenliğinde de, metin türüne göre çeviri ilkesinin bir uygulayıcısı olur. XIX. yüzyılda Schleiermacher (1768-1834) çevrilen metin türü ile uygulanan çeviri yöntemi arasındaki ilişkiye özel bir önem verir ve çeviri olgusuna ilk kez bilimsel bir bakışla mütercim, tercüman, çeviri, vb. kavramlarına açıklık getirir. Schleiermacher işlevleriyle beraber tanımladığı metin türlerini sanat ve bilim metinleri ile kullanımlık metinler olarak iki öbekte toplar.

II. Dünya Savaşı sonrasında, dilbilimin bağımsız bir bilim dalı olarak gelişmesi, bildirişim kuramındaki hızlı gelişmeler, özünde bilgi aktarımı olan çeviri ediminin tanımlanması ve çözümlenmesine yeni bir bakış açısı getirir. Metin-içi dilsel öğeleri inceleyen dilbilimsel metin kuramı ve metin-dışı dilsel-toplumsal bağlamı inceleyen iletişimsel metin kuramı çeviri araştırmalarını yakından etkiler (Göktürk, 2010: 20). Bu etki metinlerin iletişim özelliklerine yöneliktir.

Dilin, metin türlerinin belirlenmesinde etkili olan temel işlevleri üzerinde değişik görüşler vardır. Bunlardan ilki Ogden ve Richards (1923)'in ünlü eseri *The Meaning of Meaning'de* (Anlamın Anlamı) yer alan beş tür işlevdir: Belli bir anlama yapılan göndermenin simgeleştirilmesi, bu simgesel kullanım; dinleyici tutumu; göndergeye yönelik tutum; etki; anlamın desteklenmesi, bunlar ise uyarıcı ya da duygusal kullanımdır. İkincisi, Bühler'in 1934'te yayınladığı *Die Sprachtheorie* (Dil Kuramı) adlı eserinin, davranışçı ruhbilim doğrultulu *Organon Modell* adlı bölümünde dilde başlıca üç işlev belirler (akt. Göktürk, 2010: 24). Bunlar betimleyici, anlatım ve seslenme işlevleridir. İki görüş arasındaki ortak nokta, dilin nesnel dünyasıyla ilgili bilgi, gözlem, saptama, haber ileten betimleyici işlevi ile anlatım ve seslenme işlevi arasında temel bir ayrım olduğudur. Jakobson (1987: 66) dilsel iletişim olgusunu geliştirir ve Bühler'in ortaya koyduğu işlevlerin üzerine üç işlev daha ekler. Bunlar ilişkisel, üst-dil ve şiirsel işlevlerdir. Jakobson, her türlü iletişimi kuşatan dildışı dünyayı, bağlamı temel etken olarak betimler. Halliday (1973) ise dilde üç temel işlevden bahseder. Bunlar kavramsal, kişilerarası ve metinsel işlevlerdir. Neubert (1968: 30) değişik dil işlevlerinden oluşmuş metinleri çevirilebilirlik açısından açıklar. Reiss (1977/1989) ise, Bühler'in ayırdığı üç dilsel işlevin, değişik türlerinden metinler oluşturduğu görüşünden yola çıkarak, metin ana-türlerini belirler. Bühler'deki betimleyici işlevin 'içerik ağırlıklı', anlatım işlevinin 'biçim ağırlıklı', seslenme işlevinin 'çağrı ağırlıklı' metinler oluşturduğunu belirtir. Daha sonra, basılı metinlerin yanı sıra, radyo-televizyon oyunları, şarkı, opera sözü gibi metinleri kapsayan 'işitsel-araçlı' ya da 'çok araçlı' olarak adlandırdığı metin türünü de ekleyecektir (Munday, 2008: 73).

1. Reiss'in ayırımında anlatımcı ana-metin türünde yazar dili özgün ve yaratıcı bir şekilde kullanır (Göktürk, 2010: 27). Bu türde ses, sözcük, tümce gibi dilin biçimsel özellikleri önemlidir. Bu metinler dünya yaşantımızı zenginleştirir. Masal, roman, çizgi roman, tiyatro, öykü, şiir, şarkı, çeşitli olaylar, tarih yazıları, portre, betimleme vb. bu niteliktedir.

Bu metin türlerinin çevirisinde, yazarın biçimini korumak, kaynak dildeki etkiyi hedef dilde de yaratabilmek önemlidir. Bunun için, bu tür metinleri çevirmek özel yetiler gerektirir. Çevirmen hem bir okuyucu, hem metnin iç işleyişini anlamaya çalışan bir çözümleyici, hem dilbilimci, hem de yazardır (Chartier, 2012: 68). Kendisinden sadece içeriği çevirmesi beklenmez, kendi yaratıcılığını da takınarak yazarın seçimine uygun biçim seçimlerini de yapmalıdır.

2. Bilgilendirici ana-metin türü durumların, olayların, olguların betimlenmesine yöneliktir (Göktürk, 2010: 27). Bir alana ait genel ya da özel bilgiler aktarır. Bu ana-tür kapsamına röportaj, haber, öğretici yazı, gözlem ya da düşünce yazısı, yasa, yönetmelik, sözleşme, her türlü kılavuz, rapor, tutanak, reçete, teknik kart, oyun talimatı, yönerge, iş mektubu, sunum, başvuru, danışma, bilimsel ya da teknik inceleme metinleri girer. Bu metinlerin ortak özellikleri yaşamla ilgili bilgi sunmaları, dünyayı betimlemeleridir.

3. İşlemsel metin ana-türünün özelliği ise, bütünüyle alıcıyı belli bir davranışa yönlendirmektir. Bu tür metinler dünyayı değiştirmeye yönelik metinlerdir. Belli bakış açılarını dile getirerek, bir tepki uyandırmak isterler. Bu metin türlerine reklam, propaganda, tanıtma, vaaz vb. girer.

Bilgilendirici ve işlemsel ana-metin türü genellikle 'kullanımlık' metin türü olarak da adlandırılır. Bu metinler genellikle doğrudan ve geçici bir fayda sağlar, estetik kaygılar taşımaz (Chartier, 2012: 69). Bu tür metinlerin çevirisinde beklenen, her iki dilde de aynı etkinin, tepkinin yaratılmasıdır. İlettikleri bilginin niteliğini korumak, bu bilginin çeviri dilinde somut bir biçimde anlaşılmasını sağlamak gerekir. Çevirmen açıklama stratejisine başvurabilir. Çünkü bu metinlerin ayırıcı özelliği, biçimden çok, içerikseldir. Çevirmen, hedef dilde de en az kaynak dilde olduğu kadar çarpıcı olabilmek için içerikte ve biçimde değişiklikler yapılabilir. Ancak, bu tür metinler bir terminoloji, bir sözdizim, ölçünlü ve zorlayıcı bir biçim sergiledikleri için, çevirmene çok dar bir hareket alanı bırakır.

4. Dördüncü ana tür olan işitsel-araçlı ya da çok araçlı metinler de yerine göre üç ana türden birinde görülebilir. Örneğin, bilimsel bir radyo konuşması bilgilendirici, televizyon ya da radyodaki bir reklam işlemsel, bir opera metni de anlatımsal nitelikler taşıyabilir. Bu metinlerden her biri, yayımlarını sağlayacak aracın teknik özelliklerine göre hazırlanmıştır. Bilimsel radyo konuşması, kısa, etkili, anlaşılır, sözdizimi kolay kavranır; reklam metni kesin, yoğun, çarpıcı, kullanılacak görüntüye uygun; opera metni de kendisine eşlik eden müziğe uygun olmalıdır (Göktürk, 2010: 29).

İşitsel-araçlı metin türlerinin çevirisinde, metnin özellikleri göz önünde bulundurulmalı, çeviri dil ve kültürünün iletişim araçlarına uyarlanmalıdır (Göktürk, 2010: 28).

Gerçekte pek az metin tek bir işlevle sınırlıdır. Her metinde bu üç ana işlevden biri öne çıkar. Çeviri araştırmaları dilin işlevlerinin oluşturduğu somut metinlerle ilgilenir. Üç temel dilsel işlevden geliştirilmiş metin ana-türleri, bütün diller için geçerliliği olduğu söylenebilir. Bu türlerin sayısız örneği bulunabilir. Metinde ağır basan işlevinin niteliğine göre metin alt-türleri belirlenebilir. Daha ayrıntılı biçimde, bir yönüyle diğerinin alanına girse dahi, metin alt-türleri, işlev ve yazı türleriyle şu şekilde gösterilebilir:

Metin Türleri	İşlevi	Yazı Türleri
Anlatıcı Türler	Bir hikâyeyi, hayali, gerçek ya da belgesel bir olayı anlatmak, Art arda gelen olayları anlatmak.	Masal, Roman, Öykü, Hikâye, Çeşitli Olaylar, Röportaj, Tarih Yazıları, Nutuk, Fable, Efsane, Anı, Günlük, Seyahatname, vb.
Betimleyici Türler	-Betimlemek, Bir durumu açıklamak, Kendisi, başkası, yeri vb. tanıtmak.	Portre, Betimleme, Kılavuz, El Kitabı, Protokol, İlan, Gezi Rehberi, Reklam, Broşür, Bilimsel Eser, Yol Haritası, Ders Notları, Teknik Kart, vb.
Söyleşimsel Türler	-Sözleri aktarmak, Sözlü etkileşimde bulunmak, Karşılıklı konuşmak	Tiyatro, Roman, Çizgi Roman, Drama, Doğaçlama, Rol Yapma, Söyleşi, Görüşme, Film, Yüz Yüze ya da Telefon Konuşması, Sohbet, Facebook, Twitter, Blog ve Sosyal Medya, Kişilerarası Diyalog, vb.
Emredici /Zorlayıcı Türler	-Emretmek, Yaptırtmak, Tavsiye Etmek, Yönlendirmek.	Reçete, Yönetmelik, Oyun Talimatı, Yönerge, Slogan, Davet, Çalışma Planı, Kılavuz, vb.
Bilgilendirici Türler	-Bilgi vermek, Açıklamak, Bilgilendirmek.	Haber, Röportaj, Rapor, Tutanak, Mektup, Ders Kitabı, Ansiklopedi, Makale, Web Sayfası, Tablo, Şema, Grafik, Plan, Anlam Haritası, Karikatür, Duvar Yazısı, Maket, Davetiye, Hava Durumu, Yol Haritası, vb.
İkna edici Türler	-İkna etmek, Fikrini değiştirmek.	Reklam, İş Mektubu, Sunum, Siyasi Söylem, Kitap, Film, Eleştiri, Deneme, Vaaz, vb.
Sözbilimsel Türler	-Dille oynamak, Hayal ettirmek, İmge yaratmak, Duygularını ifade etmek.	Reklam, Şiir, Düzyazı Şiir, Şarkı, Türkü, Atasözü, Deyim, Tekerleme, Mani, Fıkra, Bilmece, Cinaz, Sözcük Oyunu, Sone, Kaside, Haiku, Akrostiş, vb.
Çok Araçlı Türler	Bilgilendirmek, Hatırlatıcı bir araç, destek ya da not kullanmak.	Radyo Konuşması, Film, Tiyatro, Opera, Bilgisayar Oyunları, Cep Telefonu Uygulamaları, Alfabe, Resim, Sözcük Duvarı, Resimli Sözlük, Sözlük, Dizin, Rehber, Resimli Saat, Atlas, Harita, Simge Listesi vb.

Tablo 1: Metin türlerinin işlev ve yazı türlerine göre sınıflandırılması

Metin türlerini işlevlerine göre sınıflandırmak çeviri öğretimi ve uygulama açısından önemlidir. Dil içindeki metin gelenekleri, kültürel akış içinde değişiklik gösterebilir, yazı ya da söz eylemlerini bir yöntemle bağlayarak örtük olarak ölçüt oluşturabilir. Metin türü ile ilgili gelenekler, değişik dil düzeylerinde (sözcük, tümce, dilbilgisi, kalıp ifadeler, noktalama işaretleri vb. düzeyde) gerçekleşebilir. Göktürk (2010: 35)'e göre, metin geleneklerinin tanınması, iletişimin gerçekleşmesi açısından anlamlıdır, çünkü metin türü, iletişimi metnin geleneği, beklenti durumu ve metnin kavranışı açısından etkiler.

Metin türü gelenekleri, dil ve kültürün özelliklerine göre, genellikle her dilde kendine özgü bir biçimde oluşur. Bununla beraber, benzer işlevleri içeren geleneklere başka dillerde de rastlamak mümkündür: Bütün diller için geçerli olan metin türleri (masal, destan, mektup, vb.); pek çok dilde bulunan metin türleri (sone, gazel, balad, kaside, mani vb.); tek dile özgü metin türleri (Japon 'no' oyunları, 'haiku' şiirleri vb.) olabilir (Göktürk, 2010: 36).

1.1.Çalışmanın amacı

Çalışmanın amacını, çevirmen adayı öğrencilere D1 (Türkçe) ve D2 (İngilizce)'deki artalan bilgisinden dolayı D3 (Fransızca) kaynak dilde aşına olabilecekleri farklı metin türlerini metin türü geleneğine göre çevirmelerini isteyerek, kaynak metin türleri konusunda bilinçlenme ve farkındalık geliştirmeyi sağlamak oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Çalışmanın yöntemi, farklı metin türlerini metin geleneğine göre çevirmeyi öngördüğünden betimsel bir nitelik taşımaktadır. Marmara Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü'nde Çeviriye Giriş ve Metin Çözümlemesi dersini alan 21 kişilik birinci sınıf çevirmen adayı öğrencilerin örneklemini oluşturduğu bu çalışmada, öğrencilerin D1 ve D2'den gelen artalan bilgisine göre D3 kaynak dilde aşına olabilecekleri farklı metin türleri araştırılmıştır. Bu amaçla, sınıf içi etkileşimi sağlamak amacıyla çevirmen adayı öğrenciler 7 kişilik 3 gruba ayrılmıştır. Metin çözümlemesi ve çeviri için her metin türüne 15 dakika süre tanınmıştır. Çevirmen adayı öğrencilerin kullanımına 3 adet basılı sözlük sunulmuş, ayrıca elektronik/yazılım sözlüklerinin de kullanılabilirliği belirtilmiştir. Çalışma çeviri öncesi, çeviri süreci ve çeviri sonrası olarak üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

Çeviri öncesi süreçte; çevirmen adayı öğrencinin kültürel artalan bilgisine sahip olup olmadığını öğrenmek için 'daha önce böyle bir metin türüne rastlayıp rastlamadığı; rastlamışsa hangi bağlamda rastladığı ve söz konusu metin türünün ne olduğu' sorulmuştur.

Çeviri sürecinde ise; betimleyici, bilgilendirici, kullanımlık metin türlerinden özgün metinler seçilmiştir. Her metnin iletisi, içeriği, dilsel, yapısal, biçimsel, sözcük ve sözdizimsel vb. özellikleri incelenmiştir. D1 ve D2 ile olan benzer ve ayrılan yanları sorulmuş ve metin türü geleneğine göre çevirmeleri istenmiştir. Böylece D3'e karşı bir farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Çeviri süreci sonrasında, grup çalışmasının faydalı olup olmadığı; hangi metin türünün dikkatlerini çektiği; hangi metin türünde ve çeviri sürecinin hangi aşamasında daha çok zorlandıkları bireysel olarak dolduracakları izleme raporuyla irdelenmiştir.

3.BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

1. Metin: Gezi Rehberi (Paris)

Musée du Louvre

Au cœur de Paris, l'ancienne forteresse médiévale présente les collections de l'Occident et de l'Italie, jusqu'au milieu du XIXe siècle. Devenu musée en 1793, le Louvre couvre une période de près de cinq mille ans. Parmi ses chefs-d'œuvre : La Joconde, La Vénus de Milo, La Victoire de Samothrace.

Nouveauté : le réajustement des arts de l'Islam qui a ouvert en septembre 2012. Des expositions temporaires et événements sont également programmés tout au long de l'année.

Pyramide du Louvre - 75001 Paris
www.louvre.fr
Métro : Palais Royal Musée du Louvre (lignes 1,7)

LES CD

Application « Louvre Audioguide » avec le parcours « L'Égypte au Louvre » et animation interactives disponibles sur AppStore et Play Store (français, anglais, italien, espagnol, allemand, coréen et japonais en février 2013).
- Audiotourisme | www.kirk.eu

Plans guides : disponibles à l'accueil / Informations : [icônes] / Localisation de l'audioguide Louvre-Musée de 1000 ANS : [icônes] / un parcours spécifique sur l'Égypte dès 8 ans sur louvre.fr / 4 parcours gratuits pour les enfants à l'impasse [icônes]

Jardin des Tuileries

Pour découvrir ce jardin qui relie le Louvre à la place de la Concorde, mettez-vous dos à la pyramide du Louvre. L'entrée Est des Tuileries se trouve au niveau de l'arc de triomphe du Carrousel, élevé par Napoléon 1er. Devant vous s'étend un véritable labyrinthe végétal parsemé de statues d'Aristide Maillol.

Un peu plus loin, se trouve un premier bassin, ovale, autour duquel les enfants s'amuse à faire naviguer leurs petits bateaux. Derrière ce point d'eau, découvrez l'espace le plus boisé du parc, constellé de sculptures contemporaines de Max Ernst, Perse ou Lichtenstein...

À l'extrémité Ouest, de part et d'autre du bassin octogonal, se trouvent deux constructions identiques : le Jeu de Paume, qui présente des expositions de photographies et d'images du XIXe au XXe siècle, et le musée de l'Orangerie, qui abrite les célèbres Nymphéas de Monet mais aussi les œuvres de Renoir, Matisse...

Place de la Concorde - 75001 Paris
www.paris.fr

Métro : Tuileries (ligne 1), Concorde (lignes 1,8), Palais Royal - Musée du Louvre (lignes 1,7)

(<http://br.res.rendezvousenfrance.com/Brochuras/guide-paris-family-fr-2013-03.pdf>)

Grup 1: Paris'in kalbinde, önceleri Ortaçağ kalesi olan daha sonra Fransa krallarının sarayı olan Louvre müzesi 19.yy'a kadar Batı ve İslam antik sanat dünyasına ait koleksiyonları sunar.

Grup 2: Paris'in göbeğinde, **önceleri antik bir kale olan**, daha sonra ise Fransa krallarına ev sahipliği yapmış Louvre, 19.yüzyıla kadar Batı ve İslam antik sanat koleksiyonlarına ev sahipliği yapmaktadır.

Grup 3: Her hangi çeviri metni sunulmamıştır.

-Çevirmen aday öğrenciler söz konusu metin türüne aşina olduklarını ve daha önce benzer metin türüne D1'de "**şehir gezilerinde, ören yerlerinde, yabancı dil öğretim kitaplarında**" rastladıklarını belirtmişlerdir.

-Söz konusu "aşinalığın" böyle bir metin çevirisinde "**oldukça faydalı olduğunu**" çevirmen aday öğrencilerinin tamamı ifade etmiştir.

-Grup 1; "**cümleyi noktalama işaretlerine sadık kalarak, bağlaç eklemeyen, cümleyi bölmeden çevirme yolu seçtik. Çünkü söz konusu gezi metinlerinde amaç, vurucu, bir solukta okunan cümleler**" şeklinde ortak bir çeviri kararı sunmuştur.

-Grup 2; "**cümle çok uzun olduğundan cümledeki vurgulara odaklanamadık. Zaman ifadesi olan 19.yy bizim için cümlede yerleştirilmesi zor bir kelime olmuştur. Paris'in 'kalbinde' yerine 'göbeğinde' ifadesini tercih ettik, çünkü söz konusu bir konum bildirme olduğundan Türkçede daha açıklayıcı olan 'göbeğinde' kelimesini seçtik**" şeklinde ortak bir çeviri kararı sunmuştur.

-Çeviriyi metin olarak sunmayan Grup 3 ise, "**cümlelerin tüm öğelerini çevirdik ancak metin haline getiremedik, çünkü kelimeler üzerinde çok fazla düşündük, gezi rehberinde olabilecek farklı eş anlamları düşündüğümüzden belirlenen sürede çeviriyi tamamlayamadık**" şeklinde düşüncelerini aktarmıştır.

2.Metin: Görsel Sözlük (Ulaşım Araçları)

(<https://infovisual.info/fr/transport/station-de-metro-vue-en-coupe>)

Grup 1: 'Tünel- römork- tren rayı- sürücü kabini- tabela- reklam panosu- tren motoru- bekleme noktası' şeklinde aktarmışlardır.

Grup 2: ‘Tünel-kompartıman- tren peronu- kondüktör kabini- bilgilendirici pano- reklam panosu- motor-bekleme durağı’ şeklinde aktarmışlardır.

Grup 3: ‘Tünel-römork-tren yolu- kondüktör kabini-açıklayıcı pano-reklam panosu-tren motoru- bekleme yeri’ şeklinde aktarmışlardır.

-Her üç grup da, söz konusu metin türüne aşına olduklarını, bu metin türüne D1’de **“yabancı dil öğretim kitaplarında, kullanım kılavuzlarında”** rastladıklarını belirtmişlerdir.

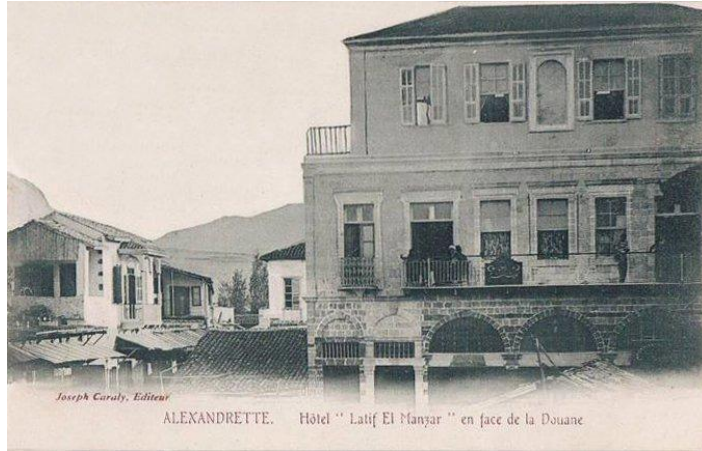
-Her üç grup metinde kendilerini zorlayan noktanın aslında **‘teknik kelime’** olmasından kaynaklandığını vurgulamışlardır.

-Görsel gösterime dayalı olan metinde **“ayrıntılı bir araştırma yapmadan çeviri yapılamayacağını, çünkü görselin tamamlayıcı olduğunu ve yapacakları ‘yanlış’ bir çevirinin hemen fark edileceğini”** vurgulamışlardır.

-Her üç grubunda çeviri sürecinde üzerinde tartıştıkları sözcükler **“peron, bekleme noktası, kondüktör-sürücü, bilgilendirici-yönlendirici-açıklayıcı pano”** olmuştur.

-Örneğin “voie du métro” teriminin çevirisinde **“peron, tren rayı, yolu”** gibi karşılıklar, **“daha önce tren istasyonunda bulunmaları, mekâna aşinalıklarından”** kaynaklandığını sözlü olarak ifade etmişlerdir. “Panneau indicateur” teriminde **“açıklayıcı-belirleyici”** ifadesinin gereksiz olduğunu, zira panoların zaten **“açıklayıcılık”** özellikleri olduğunu da eklemişlerdir.

3.Metin: Kartpostal (İstanbul ve İskenderiye)

(<http://kisacames.blogspot.com.tr/2016/12/bir-zamanlar-antakya-1800-1900ler-once.html>)

Grup 1: İskenderiye gümrüğünün karşısındaki otel “Latif el Manzar”

Grup 2: İskenderiye. “Latif el Manzar Oteli” Gümrüğün Karşısı

Grup 3: İskenderiye. Gümrüğe bakan “Latif el Manzar” Oteli

-Söz konusu metin türüne öğrencilerin tamamı daha önce rastladıklarını, “**kartpostalı nostaljik olsun diye gönderiyoruz, gittiğimiz yerlere dair mekân bilgisi kalsın diye satın alıyoruz**” ifadeleriyle belirtmişlerdir.

-Metin türü olarak kartpostala ait metnin okunmasına dair bir ön çalışma yapılmış, söz konusu metinlerde çoğunlukla yer bilgisinin başta ve tek sözcük şeklinde verildiği tespit edilmiştir.

-Sözcük boyutunda çözümleme yapılması gerek görülmüştür (Ör., Alexandre-tte, vb.). Tarihi kişilik ‘İskender’ üzerinden gidilmiş ve küçültme ekinden yola çıkarak mekân bilgisine ulaşılmıştır.

-Söz konusu metinlerin tamamında “**kısa ve bilgilendirici cümleler kurulması**” gerektiği çevirmen adayları öğrenciler tarafından belirtilmiştir.

-Metin çevirilerinin görseldeki (tarihi) mekânın araştırılması, kavranmasıyla daha iletişimsel bir çevri olacağı ifade edilmiştir.

4. Metin: Kartpostal

(<http://www.tas-istanbul.com/eskiler/eski-eyup-fotograflari/page/11/>)

Grup 1: Konstantiniye (İstanbul’un eski adı) Ayvansaray’da bir sokak

Grup 2: İstanbul. Ayvansaray’da bir sokak 4 Haziran 1914

Grup 3: İstanbul. Ayvansaray’da bir yol 4 Haziran 1914

- Grup 1 çeviri etkinliğinde “Constantinople” sözcüğünün “Konstantiniye” olarak çevirme kararlarını kartpostalda yer alan 4 Haziran 1914 tarihinden dolayı verdiklerini, 1925’ten sonra “İstanbul” sözcüğünü kullanılmaya başlandığını belirtmiştir. Kültürel artalan bilgilerinden bu noktaya ulaştıkları sonucuna varılabilir.

- Grup 3 çeviri metninde grup üyelerinden birisi “Ayvansaray’da bir yol” tercihini yapmalarının Osmanlı Dönemi’nde “sokak” algısı olmadığından kaynaklandığını belirtmiştir.

5. Metin: Kartpostal

(http://www.oguztopoglu.com/2012_10_22_archive.html)

“Obélisques de l’Hippodrome- Constantinople” metninin her 3 grup tarafından ortak çevirisi şu şekilde olmuştur: “Hipopdrom’daki Dikilitaş, İstanbul”

- Söz konusu çeviride “obélisques” sözcüğünü daha önce derste işlenen bir konuda deneyimlediklerini, bu sözcüğü “Dikilitaş” olarak aktarmanın uygun olacağını belirtmişlerdir.

- Hipodrom mekân bilgisi konusunda ise kaynak metne sadık kalarak aynen bırakma yoluna gitmişlerdir. Ancak “Dikilitaş’ın” Sultanahmet Meydanı’nda yer aldığını bildiklerini, bunu görsel aracılığıyla da tespit ettiklerini vurgulamışlardır.

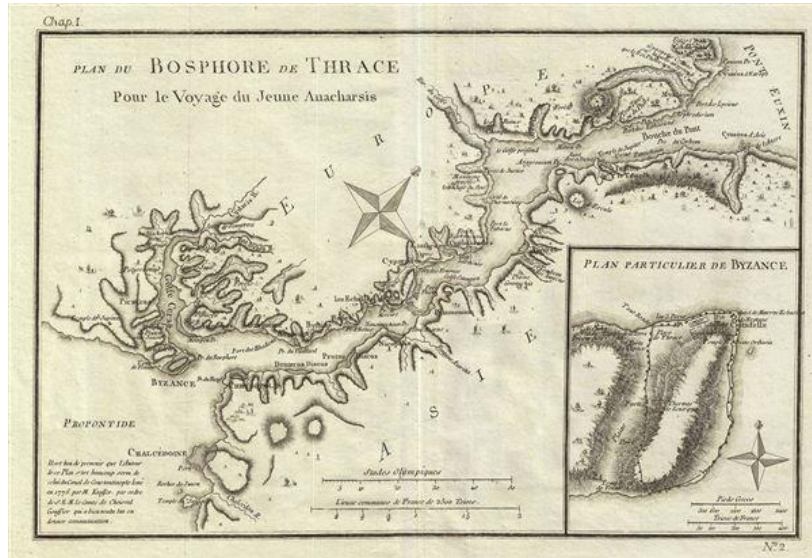
6. Metin: Harita (İstanbul ve çevresi / 19. ve 20.yy)

(<https://bizansconstantin.wordpress.com/tag/istanbul-pera/>)

- Haritanın her biriminin çevrilmesi çeviri tanımı olarak verilmemiş, daha çok deneysel bir ön çalışmayla, öğrencilerin harita okuma farkındalıkları sorgulanmaya çalışılmıştır.
- Metinle ilk karşılaşmalarında, Fransızca sesbilgisinden yola çıkarak çevirmen aday öğrenciler tüm özel mekân adlarını sözlü olarak çevirmeyi denemişlerdir.
- **Zindan Kapısı (Zindan Capoussou) - Cibali (Djoubali) - Kasımpaşa-Eminönü (EminEunu) - Yeni Cami (Yeni Djami) -Sirkeci (Sirkedji)** birimlerinin sesbilgisel olarak günümüzde kullanıldığı şekliyle verilmeye çalışıldığı gözlemlenmiştir.
- Harita bilgilerinin çevrilmesinde her üç grup da, “bu mekânlarda daha önce bulunmalarının ve söz konusu mekân adlarına çeşitli yazılı kaynakta rastlamalarının” kolaylaştırıcı unsur olduğunu belirtmiştir.

7.Metin: Harita

(<https://www.geographicus.com/P/AntiqueMap/bosphorus-bocage-1791>)

- Çevirmen aday öğrencilere sunulan bu haritada ise, ‘Plan de BOSPHORE de THRACE’ ifadesinin çevrilmesi istenmiştir.
- Her 3 grup da, söz konusu bilginin özel bir araştırma gerektirdiğine, **“özel adların çevirisinde tarihsel arka plana dikkat edilmesi gerektiğine”** vurgu yapmıştır.
- “Thrace” sözcüğünün çevirisinde ise, o dönemde Asya ve Avrupa’yı ayıran, günümüzde “İstanbul Boğazı” olarak anılan kalıbın, nasıl adlandırılacağına dair bir kaynak araştırmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Ayrıca, çevirmen aday öğrenciler haritanın ‘hangi amaçla çevirisin yapılacağı’nın’ önemine vurgu yapmışlar; ‘güncel ve tarihi bir haritanın değişik öğelerinin çevirisinin farklı’ olacağını belirtmişlerdir.

8.Metin: Şiir

*Une orange sur la table
Ta robe sur le tapis
Et toi dans mon lit [...]*

(Prévert, 1949)

Grup 1: “Masanın üstünde bir portakal,/Elbisen halının üzerinde/Ve sen benim yatağımdasın”/

Grup 2: “Masanın üstünde bir portakal/ Elbisen yerde / Ve sen yatağımdasın”/

Grup 3: “Masanın üzerinde bir portakal/ Elbisen halıda / Ve sen yatağımda”/

- Şiire dair çevirmen adayı öğrencilerin tamamının “aşına” oldukları çıkarımı yapılmıştır.

-Çevirmen adayı öğrencilerin aşına olduğu bu metin türünde, çeviri öncesinde “taslak bir çeviri metin” kurguladığı, devrik tümce kullandığı, bilgilendirici bir metin gibi çeviri yapmanın metnin “şiiirselliğini” kaybedeceği varsayımında buldukları gözlemlenmiştir.

9. Metin: Reklam

<http://www.altaviagroup.com/fr/super-u-supprime-90substances-controversees-de-ses-rayons/>

<http://legarsdelapub.com/2017/03/03/monoprix-utilise-packagings-lancer-carte-de-fidelite/le-gars-de-la-pub-monoprix-jeu-de-mot-fidelite-packagings-2/>

Grup 1: Elveda Palm Yağı / **Grup 2:** Hoşça kal Palm Yağı / **Grup 3:** Güle Güle Palm Yağı

RM2:

Grup 1: Omuzlarınıza yük binmesin/**Grup 2:** Sudan ucuz/ cep yakmayan fiyatlar /**Grup 3:** X

-2017 yılında yayınlanan “Monoprix” ve “U” mağazalarına ait reklam metinlerinde “slogan” olarak kabul edilecek tümce yapılarının olmasına dikkat edilmiştir.

-Çevirmen adayı öğrenciler, bu metinlerin birer reklam metni olduğunu tespit etmişlerdir. Söz konusu metinlere, sokak panolarında, televizyonda, dergilerde, sosyal medyada D1 ve D2’de olmak üzere sıkça rastladıklarını belirtmişlerdir.

-RM1 çevirisinde grupların her biri de “Tchao” ifadesine dikkat çekmiştir. Her bir grup bu ifadeyi farklı sözcükler kullanarak çevirmiştir. Öğrencilerin, “**reklam metinlerinin**

çevirisinde dikkat çekici, vurgulayıcı ifadelerin kullanılması gerekir” şeklindeki açıklamaları çeviri kararlarında etkili olmuştur.

-RM2 çevirisinde ise, öncelikli zorluk sözcük boyutunda olmuştur. Metinde geçen “Pois” sözcüğü “bezelye” anlamına gelse de, hiçbir grup çevirisinde bu karşılığını kullanmamıştır.

-Metin çözümlemesi yapıldığında, “bezelye” benzetmesiyle aslında “fiyatlarda düşüşü, ucuz ürünlere vurgu” yapıldığı sonucu çevirmen adayları öğrenciler tarafından belirtilmiştir.

-Benzetme sanatının ve deyimlerin yoğun kullanılmış olması, özellikle Grup 2’de olmak üzere her iki grupta da varlığını göstermiştir. Bu doğrultuda “sudan ucuz”, “cep yakmayan fiyatlar” ifadelerini kullandıkları dikkat çekmiştir.

11. Metin Türü: Görsel Nesne/Metin (Bardak)

Grup 1: Şanzelize Meydanı, Opera, Kırmızı Değirmen, Saint-Germaine, Kutsal Kalp Kilisesi, Zafer Takı, Eyfel Kulesi, Seine Nehri

Grup 2: Şanzelize Caddesi, Opera, -, St Germain, Montmartre, Eyfel Kulesi, Sen Nehri

Grup 3: Şanzelize, Opera Binası, -, Sen Germain, -, -, -, Seine Nehri

-Söz konusu metin (bardak) çevirmen adayları öğrencilere sunulmuş ve başlangıç sorusu olarak “bu bir metin midir?” sorusu yöneltilmiştir.

-Soruya her üç grup da, metin olarak kabul edilebilir cevabını vermiştir. Söz konusu metne daha önce çeşitli bağlamlarda D1 ve D2’de rastladıklarını, bunların da birer “tanıtıcı metin” olarak kabul edilebileceğini vurgulamışlardır.

-Grup 1 çeviri metninde özellikle tarihi mekânların çevirisi konusunda “aşına” oldukları kavramları açıklama yöntemiyle çevirdikleri söylenebilir. (Ör: Moulin Rouge için Kırmızı Değirmen, Montmartre-Sacr  Coeur için Kutsal Kalp Kilisesi vb.)

4. SONUÇ

Çeviri bilinci ve farkındalık geliştirmede metin türleri ve metin geleneğinin önemini ortaya koymaya çalışan bu çalışmada elde edilen sonuca göre;

D1 ve D2 artalan bilgisinden yola çıkarak çevirmen adayları öğrencilerin;

- söz konusu metinleri iletişimsel bir çeviri yöntemiyle çevirdikleri,

- bilgilendirici, işlemsel, bir başka deyişle kullanımlık metin türlerinde, iletiyi, bilgi içeriğini öncelikli tuttukları,
- iletişim kalıpları ve deyişleri korudukları geniş bir hedef kitlesine ulaşacak şekilde açık ve anlaşılır bir ifade kullandıkları,
- yorum gerektirmeyecek, tek bir anlamı karşılık olarak vermeyi tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Özgün, öznel ve yaratıcı bir dil kullanımıyla oluşan anlatımcı metin türlerinde ise, çevirmen adayı öğrencilerin, metin örgüsündeki dilsel, yapısal, biçimsel özelliklere öncelik verdiği gözlemlenmiştir. Bu türden metinlerin çevirisinde, çeviri dilinde, ses, sözcük, sözdizimi özelliklerine dikkat etmiş, çeviri dili ve kültüründe iletişimsel eşdeğerlikleri aradıkları gözlemlenmiştir.

Çevirmen adayı öğrencilerin kültürel öğeler ve özel adlar, yer adlarının çevirisinde zorlandıkları görülmüştür. Basılı sözlük sunulduğu halde elektronik/yazılım sözlüklerini kullanma eğilimleri olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmanın sonunda, çevirmen adayı öğrencilerin farklı içerikteki aynı metin türlerine karşı geliştirilen duyarlılık, aldıkları çeviri kararlarından, grup çalışması gözlemlerinden ve ortaya çıkan çeviri ürünlerinden gözlemlenmiştir.

Söz konusu çalışmanın, çeviri uygulamalarında metin türlerine ve geleneklerine yapmış olduğu vurguyla bu alanda, başka dillerde ve metin türlerinde gerçekleştirilecek uygulamalı çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Basılı Kaynaklar

- Chartier, Delphine (2012). *Traduction –histoire, théories, pratiques-*, Toulouse: Presses Universitaires du Mirail.
- Göktürk, Akşit (2010). *Çeviri: Dillerin Dili*, İstanbul: YKY.
- Halliday, Michael A.K. (1973). *Explorations in the Function of Language*, London: Hodder.
- Jakobson, Roman (1987). *Language in Literature*, 'Linguistics and Poetics', Krystyna Pomorska -Stephen Rudy (Ed.), London: The Belknap Press of Harvard University Press Cambridge, Massachusetts.
- Munday, Jeremy (2008). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*, New York: Routledge.
- Ogden, Charles Kay, Ivor Armstrong Richards (1923). *The Meaning of Meaning*, New York: A Harvest Book.
- Prévert, Jacques (1949/1972). « *Paroles* », Paris: Gallimard.
- Reiss, Katharina (1977/1989). *Text-Types, Translation Types And Translation Assessment*. In A. Chesterman (1989) *Readings in Translation Theory*. (Translated by A. Chesterman.) Finland: Oy Finn Lectura Ab.

İnternet Kaynakları

- <http://www.tas-istanbul.com/eskiler/eski-eyup-fotografllari/page/11/> Erişim Tarihi: 17.09.2017
- <https://infovisual.info/fr/transport/station-de-metro-vue-en-coupe>: Dictionnaire Visuel/ Erişim Tarihi: 10. 09. 2017
- <http://kisacames.blogspot.com.tr/2016/12/bir-zamanlar-antakya-1800-1900ler-once.html>/ Erişim Tarihi: 09.09.2017
- <http://www.tas-istanbul.com/eskiler/eski-eyup-fotografllari/page/11/> Erişim Tarihi: 09.09.2017

- <https://www.geographicus.com/P/AntiqueMap/bosphorus-bocage-1791/> Erişim Tarihi: 15.09. 2017
- <https://bizansconstantin.wordpress.com/tag/istanbul-pera/> Erişim Tarihi: 15.09.2017
- http://www.oguztopoglu.com/2012_10_22_archive.html/ Erişim Tarihi: 18.09. 2017
- <http://www.altavia-group.com/fr/super-u-supprime-90-substances-controversees-des-rayons/> Erişim Tarihi: 04.10. 2017
- <http://legarsdelapub.com/2017/03/03/monoprix-utilise-packagings-lancer-carte-de-fidelite/le-gars-de-la-pub-monoprix-jeu-de-mot-fidelite-packagings-2/> Erişim Tarihi: 04.10.2017
- <http://br.res.rendezvousenfrance.com/Brochuras/guide-paris-family-fr-2013-03.pdf/> Erişim Tarihi: 04.10.2017